

Yhteinen Itämeremme, yhteinen vastuumme?

Jari A. Rastas

Itämeri on meille rannikkoseudulle asuville luonnollinen osa ympäristöämme ja sillä on ollut merkittävä vaikutuksensa alueemme historiaan ja kehitykseen, sekä seutukuntamme elinkeinorakenteeseen. Meri on ollut ja on monille sen äärellä asuville tavalla tai toisella elämisen ehto ja monen työ liittyy siihen nykyäänkin suoraan tai välillisesti. Turun saaristo on ainutlaatuinen ympäristö myös kansainvälisessä mittakaavassa. Yhä uudelleen ja uudelleen etenkin kesäisin sen luonto jaksaa herättää ja yllättää kauneudellaan.

Velkamme Itämerelle

Turun sijaintia merkittävänä satamakaupunkina on vahvasti pyritty ja kyetty hyödyntämään muuan muassa logistiikan ympärille syntyneissä hankkeissa. Laivanrakennus oli pitkään seutukunnan elinkeinoelämän keskeisiä tukijalkoja, mutta tällä hetkellä tilanne ja alan tulevaisuus eivät näytä kovin hyvältä. Toisaalta toimiala on synnyttänyt alueellemme laajan ja osaavan asiantuntija- ja alihankkijaverkoston, jonka useat yritykset ovat kyenneet suuntaamaan palveluitaan ja tuotantojaan muille aloille, sekä suuntautumaan myös kansainvälisille markkinoille. Tämäkin kehitys on osiltaan siten syntynyt Itämeren vaikutuksesta.

Näin on ollut myös menneisyydessä: monet uudet tuotteet ovat tulleet meille merta pitkin. kuten myös täällä vierailleet ulkomaalaiset matkajat, meri- ja kauppamiehet. Suomalaiset tuotteet ovat matkanneet merta pitkin maailmalle. Monet meriteitse saapuneet oppineet ja merkkimiehet ovat myös asettuneet Turkuun ja vaikuttaneet kehitykseen talouden, tieteiden ja kulttuuriin saralla. Samanlaista on ollut historia ja kehitys toki ympäri Itämeren allasta, mutta väitän että Suomen sijainnin huomioon ottaen meille tästä kehityksestä ja Itämeren tarjoamista yhteyksistä on ollut korvaamatonta hyötyä. Kansojen välisessä kanssakäymisessä on myös haittapuolensa ja toki merta pitkin on saapunut myös vihollisia ja valloittajia, joille Turku saaristoineen on ollut keskeinen kohde. Historian aikajanalla nämäkin valloittajat ovat kuitenkin olleet osiltaan ”rikastuttamassa” muun muassa perimäämme ja synnyttäneet uusia kontakteja.

Tältä katsantokannalta ei asioita useinkaan tule ajatelleeksi katsellessaan lainehtivaa Itämeren pintaa. Itse asiassa olemme valtavasti velkaa Itämerelle. Miten olemme tämän merellemme sitten korvanneet? Näihin aikoihin asti olemme lähinnä säälimättä ja monin tavoin käyttäneet merta hyväksemme. Tilanteeseen on herätty vasta, kun Itämeri on tuhoutumassa. Suomessa tilanne on melko hyvin tiedostettu ja sisäistetty ja työtä Itämeren hyväksi tehdään laajalla rintamalla.

Sama kehitys ei ikävä kyllä vielä koske yhtä vahvasti kaikkia Itämeren ympäristömaita, varsinkaan maita joilla on vaikutusta Itämeren valumarasitteisiin, mutta jotka kuitenkin eivät itse sijaitse Itämeren rannalla. Näiden maiden vaikutusta ei pidä unohtaa, joskin asiaan on vaikea vaikuttaa, sillä vedet virtaavat rajojen yli Frontex:n määräyksistä välittämättä. On tunnustettava, että Suomessa moninaiset tahot, liike-elämän taustavaikuttajat ja myös yksityiset ihmiset ovat heränneet Itämereen tilanteen vakavuuteen, yksin emme kykene Itämerta pelastamaan. Nyt on aika

herättää sama vastuullisuus ja ”velanmaksun” henki kaikkialla, jossa se ei vielä ole tapahtunut, sekä pyrkiä vaikuttamaan kaikkiin mahdollisiin keinoin myös niihin valtioihin joilla on vaikutusta Itämereen ilman omaa rantaviivaa.

Maa Itämeren ja idän välissä

Kun Puola nyt toimii EU:n puheenjohtajana vuoden 2011 loppuun, kyseessä on maa jolla on merkittävä yhteys ja vaikutus Itämereen, samoin kuin Itämerellä Puolaan. Puolalla on 530 km:n rantaviiva sekä suuri jokien laskuvolyymi. Kun Puola on myös suuri viljely- ja ruuantuottajamaa, ikävä kyllä on se myös merkittävä mm. fosforipäästöjen aiheuttaja. Sen osuus Itämeren fosforipäästöistä on lähes kolmannes, vaikka toki EU:n jäsenyyden ja sääntelyn myötä volyymit ovat vähentyneet. Suunta on oikea, mutta työtä on tehtävä vielä paljon. Itämeri –näkökohdat on pidettävä esillä Puolan haasteellisessa ympäristöpolitiikassa, jossa edelleen mm. teollisuuden ilmastorasitteet nähdään suurempana kysymyksenä. Puolan puheenjohtajuuskautena meille onkin tärkeää kaikin mahdollisin keinoin painottaa Itämeren asiaa, myös siksi että Itämeri-strategia ei ole Puolan puheenjohtokauden tärkeimpien asioiden agendalistalla. Lokakuussa järjestetään Sopotissa EU:n vuotuinen Itämeri Foorumi, joten asia ei sentään ole aivan unohdettu. Toivottavasti strategiaa päivitetään tuolloin yhteisymmärryksessä myös siten, ettei heikentynyt taloustilanne pysäyttäisi meneillään olevaa kehitystä.

On selvää, että tämä Puolan puheenjohtajuuden aika jää historiaan todella vakavien EU:n ja yleismaailmallisten talousongelmien kanssa käytävän kujanjuoksun aikana, ja Puolan puheenjohtajuusohjelman tavoitteet jäänevät osin näiden kysymysten varjoon. EU:lla ja EU:n jäsenmailla on kuitenkin mittava määrä organisaatioita, EU-rahoitteisia yleishyödyllisiä järjestöjä sekä virkamieskuntaa joiden tehtävät jatkuvat huolimatta fokuksessa olevista talouden kysymyksistä. Viittaankin nyt näiden organisaatioiden merkitykseen konkreettisen Itämeren alueen suojelullisen ja myös taloudellisen yhteistyön kehittäjänä ja ylläpitäjänä, sillä ilman asioiden esillä pitämistä ja uusien yhteistyöhankkeiden kehittämistä mitään ei tapahdu.

Turun seutuhan on esimerkillisen aktiivinen myös näissä asioissa, esimerkkeinä Centrum Balticum, Union of the Baltic Cities –järjestön sihteeristön päämaja sekä Saaristomeren tutkimuslaitos. Myös itse Turun kaupunki on pitkään ollut aktiivisesti mukana Itämeren alueen politiikassa ja hankkeissa ja kehitys jatkuu (vrt. kaupunginjohtaja Randellin kolumni 5.8.), joten lähtökohdat asioiden työstämiselle täällä ovat suotuisat. Tärkeää on saada viestiämme kuuluviin myös kansallisessa päätöksenteossa. Peräänkuulutan kaikkien tahojen aktiivisuutta myös kahdenkeskisen keskustelun aktivoimiseen ja ylläpitämiseen Suomen ja Puolan välillä sekä talouden, EU-politiikan että ympäristönsuojelun sektoreilla. Myös ystävyyskaupunkisuhteita Gdanskin kanssa on vaalittava ja osattava hyödyntää. Kesäkuussa suurlähettilään tehtävässä aloittanut Janusz Niesyto on luvannut tukensa kaikelle yhteistyölle ja uskon, että viestejä Puolan poliittiselle johdolle voidaan saada sitäkin kautta perille.

Puola on aktiivinen moneen suuntaan, ja hyvä niin. Esimerkkinä mainitsen Eastern Partnership –hankkeen. Alussa näin sen vievän voimavaroja mm. juuri Itämeren asioilta. Aiheeseen enemmän tutustuneena näen siinä myös mahdollisuuksia Suomelle kehittää yhteyksiä kaakkoisen Itä-Euroopan ja Kaukasian suuntaan Puolan avulla. Ruotsihan on hankkeessa vahvasti mukana Puolan kumppanina, joten emme saisi tässä jäädä jälkeen. Nuo mahdollisuudet tulisi nähdä ja hyödyntää myös Suomen kannalta. Itse asiassa tässä voi olla yksi kanava vaikuttaa myös Itämeren suojeluun. Koska Eastern Partnership –ohjelmassa on mukana sellaisiakin maita, joista kulkeutuu valumavesiä Itämereen asti, puhdistamattomina tai huonosti puhdistettuina, voitaisiin tätä kautta ehkä pitkäjänteisemmässä mittakaavassa vaikuttaa näiden maiden toimintaan. Toiveajattelua? Ehkä, mutta tästähän on olemassa hyviä ja kannustavia esimerkkejä lähialueiltaamme. Kytkemällä osaamista, opastusta ja tukien ohjaamista ja valvontaa oikealla tavalla, tämä voisi olla potentiaalinen ja konkreettinen vaikutuskanava. Näin Puolan puheenjohtajuusohjelman tätä osiota voitaisiin linkittää myös Itämeri-politiikkaan.

Tulevaisuuteen voidaan vaikuttaa

Näkemykseni ja ajatukseni ovat osittain sekä Turun saariston että Puolan ”Tri-Miaston” alueen kesäasukkaisiin osa-aika Gdynialaisena kuuluvana ehkä itsekkäitä. Mutta haluankin tässä asiassa olla tarkoitushakuinen, sillä kyse on todella Itämeren tulevaisuudesta. Seurattuani liki kolmekymmentä vuotta veden ja rantojen laadun muutoksia Saaristossa ja kohta kaksikymmentä vuotta Puolan rannikolla, en ole voinut olla huolestunut meren ja veden silmin nähdessä havaittavasta huonosta tilasta. Huoli on kasvanut vuosi vuodelta ja tutkimustulokset ovat kiistattomia.

Jotta asioihin voitaisiin vaikuttaa, niiden taustat tulee tiedostaa. Olenkin siksi pyrkinyt muodostamaan laajempaa kuvaa Itämeren tilanteesta sekä siihen todellisuudessa vaikuttavista seikoista ja politiikasta. Toki on tärkeää edelleen myös mieltää ja hyödyntää Itämeren alueen talouspotentiaali ja kaikkinaisen yhteistyö sillä saralla. Se on jatkossakin merkittävää Suomen talouden kannalta. Painotus tässä kolumnissa on kuitenkin ollut toinen, ja kiitän mahdollisuudesta

esittää mielipiteitäni. Kaikki me voimme vaikuttaa asioihin, eikä mikään teko Itämeren hyväksi ei ole liian pieni. Olemme sen velkaa merellemme, sekä myös tuleville sukupolville. Vielä ei ole liian myöhäistä. Uskon että myös Centrum Balticumin toiminnassa kyetään ottamaan huomioon tässä esiin tuotuja asioita ja vaikuttamalla kehittämään asioita oikeaan suuntaan.

*Jari A. Rastas
kunniakonsuli
Puolan Turun konsulaatti*

Haluatko PULLOPOSTIN sähköpostiisi?

Liity postituslistallemme:

www.centrumbalticum.org/kolumni

Centrum Balticum

Vanha Suurtori 7

20500 Turku

puh. 020 775 1341

www.centrumbalticum.org

centrumbalticum@centrumbalticum.org